

ПЛАНУВАННЯ ТА КЕРІВНИЦТВО НАУКОВИМИ ПРОЄКТАМИ

Методичні рекомендації для
самостійного вивчення освітнього
компоненту
(для аспірантів спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки)

Харків
2020

Міністерство освіти і науки України

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ХАРКІВСЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ»
ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

**ПЛАНУВАННЯ ТА КЕРІВНИЦТВО НАУКОВИМИ
ПРОЄКТАМИ**

**Методичні рекомендації для самостійного вивчення
освітнього компоненту
(для аспірантів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки)**

**Харків
2020**

Укладачі:

Молчанюк О., д-р. пед. наук, доцент, завідувач кафедри природничих дисциплін Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Беляєв С., д-р. пед. наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки, психології початкової освіти та освітнього менеджменту Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Роганова М., д-р. пед. наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Рецензенти:

Цибулько Л., д-р. пед. наук, доцент, завідувач кафедри педагогіки ДВНЗ «Донбаский державний педагогічний інститут».

Харківська А., д-р. пед. наук, професор Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

ПЗ7 Планування та керівництво науковими проєктами: метод. для самостійного вивчення освітнього компоненту (для аспірантів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки) / уклад. О. Молчанюк, С. Беляєв, М. Роганова – Харків, 2020. – 52 с.

Методичні рекомендації «Планування та керівництво науковими проєктами» містить пояснювальну записку, структуру вивчення освітнього компоненту, зміст дисципліни за модулями, методичні вказівки для самостійного вивчення визначених тем, плани самостійної підготовки аспірантів за темами, теми для написання наукових робіт різних рівнів, навчальні завдання для самостійної підготовки здобувачів вищої освіти, список рекомендованої літератури.

Зміст дисципліни «Планування та керівництво науковими проєктами» розроблено на основі відповідних вимог щодо підготовки аспірантів до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та галуззю з урахуванням рівня національної рамки кваліфікацій: здатності особи розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань або професійної практики.

Під час практичних занять у аспірантів формуються уміння вирішувати сучасні професійні завдання шляхом дослідження, проєктування, експертизи освітніх інновацій, здатність генерувати нові ідеї й нестандартні підходи до їх реалізації (креативність).

Затверджено на засіданні науково-методичної ради Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради.

Протокол № 1 від 01 вересня 2020 року

Голова науково-методичної ради _____ А.А. Харківська

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА.....	4
1. Опис навчальної дисципліни.....	13
2. Структура курсу.....	14
3. Зміст дисципліни за модулями.....	16
4. Запитання для самоконтролю та самоперевірки знань	31
5. Тематика контрольних робіт.....	32
6. Нормативні посилання	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37
ДОДАТКИ.....	40

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота аспірантів є складовою освітнього процесу, важливим чинником, який формує вміння провести наукове дослідження, сприяє активізації засвоєних аспірантом знань та їх реалізації, основним засобом опанування навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Самостійна робота аспірантів повинна становити не менше 70% часу, передбаченого для виконання основної освітньої програми з урахуванням рекомендацій Міністерства освіти і науки України щодо кількості годин аудиторних, практичних та індивідуальних занять.

Мета самостійної роботи здобувачів вищої освіти – сприяти засвоєнню в повному обсязі навчальної програми дисципліни «Планування та керівництво науковими проектами» та формуванню самостійності як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої полягає в умінні систематизувати, планувати та контролювати власну діяльність.

Завдання самостійної роботи аспірантів – засвоєння певних знань, умінь, навичок, закріплення та систематизація здобутих знань, їх застосування при виконанні практичних завдань та науково-дослідницьких робіт.

Метою викладання дисципліни є формування у майбутніх фахівців професійної компетентності (знань, умінь і навичок) щодо застосування універсального інструментарію планування, розробки, керівництва та реалізації проектів для досягнення ефективного функціонування й розвитку системи освіти. Накопичення знань та навичок майбутніх вчених з методики проектування у наукових дослідженнях, для забезпечення технічно грамотного проектування, в тому числі по темі дисертаційної роботи.

Об'єктом навчальної дисципліни є процес планування та керівництво науковими проектами в закладах вищої освіти.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні засади, процес та практика планування і реалізації наукових проектів у закладах вищої освіти.

Завдання вивчення дисципліни:

1. Теоретична і практична готовність майбутніх фахівців до організації проектної діяльності у закладах вищої освіти;

2. Вивчення здобувачами методології керівництва проектами, набуття навичок використання здобутих знань для ефективного впровадження проектних рішень у практичній діяльності;

3. Формування комплексу знань і вмінь про техніку та інструментарій керівництва проектами, формування в здобувачів вищої освіти певного світогляду стосовно самостійної практичної діяльності для засвоєння ними основних правил і вимог організації ефективної роботи з урахуванням законодавчої бази України.

3. Підготовка здобувачів вищої освіти до створення проблемних ситуацій та запитань як основи проектної діяльності;

4. Оволодіння аспірантами способами презентації та оцінювання результатів проектної діяльності;

5. Формування практичних навичок реалізації основних завдань керівництва науковими проектами і використання відповідних інструментів для забезпечення цільових параметрів проекту.

Очікувані результати навчання з дисципліни

У результаті вивчення освітнього компоненту здобувач повинен:

знати:

- основні поняття та спеціальну термінологію проектної діяльності;
- основні інструкції та нормативні акти, що регламентують проектну діяльність;
- інструменти планування змісту, часу, вартості, якості, ризику, реалізації проекту;
- вимоги та умови вибору виконавців проектів на конкурсних засадах;
- необхідність та організації інформаційного забезпечення контролю над процесами розбудови проекту і його втілення;

вміти:

- визначати параметри і проблематику проекту, структуру та функції зацікавлених осіб проекту, очікувані результати проектної діяльності;
- формувати, вибирати та оцінювати проектні альтернативи;
- розробляти й обґрунтувати концепцію проекту;

- розробляти план керівництва змістом проєкту, формувати ієрархічну структуру робіт, складати перелік робіт і встановлювати технологічні зв'язки між ними;
- виконувати пошуки оптимальних проєктів за різними критеріями умов варіантного проєктування;
- розробляти план керівництва якістю;
- будувати діаграму причинно-наслідкових зв'язків проєктної діяльності;
- розробляти план керівництва ризиками проєкту;
- визначати джерела потенційних ризиків;
- проводити якісну та кількісну оцінку ризику;
- розробляти план управління командою проєкту;
- планувати реалізацію проєкту, підбирати для цього ефективну «команду» управління проєктом;
- оцінювати ефективність проєкту з урахуванням чинників ризику й невизначеності;
- застосовувати одержані знання та вміння на практиці;
- проєктувати, організовувати й оцінювати реалізацію етапів педагогічної експериментальної роботи з використанням інноваційних технологій.

Загальні компетентності, які отримують здобувачи вищої освіти після вивчення дисципліни

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати комплексні проблеми в галузі освіти/педагогіки у процесі дослідницько-інноваційної та професійної діяльності, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики **(ІК)**.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність здійснювати комплексні дослідження на основі сформованого системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК 2. Здатність до використання навичок наукової комунікації українською та іноземними мовами.

ЗК 3. Здатність до застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності,

ЗК 4. Здатність здійснювати комплексні дослідження на основі сформованого системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору.

ЗК 5. Здатність до використання сучасних методів наукової комунікації українською та іноземними мовами.

ЗК 6. Здатність налагоджувати наукове співробітництво.

Фахові компетентності:

ФК-1. Здатність до розуміння широкого кола філософських питань, системних зв'язків між явищами і процесами; критичне мислення; використання набутого особистісно-професійного досвіду для вирішення наукових і фахових завдань; аналіз міждисциплінарних явищ і процесів; реалізація власного та наукового потенціалу.

ФК-2. Здатність до розуміння сучасної методології освіти; здатність до застосування методів наукового пізнання; проведення науково-дослідної діяльності; розроблення та впровадження дослідницьких проєктів; методологічно та технологічно грамотно здійснювати наукове дослідження, інтерпретувати його результати; ефективно висвітлювати, поширювати знання щодо наукових досліджень та інновацій.

ФК-3. Здатність конструювати концепцію науково-педагогічного дослідження і розробляти методичні рекомендації щодо впровадження одержаних результатів дослідження у галузі 011 Освітні, педагогічні науки.

ФК-4. Здатність володіти методологією і методами педагогічного експерименту; сформованість особистісно значущих якостей дослідника; розв'язання педагогічних завдань шляхом розуміння фундаментальних основ педагогічної науки; визначення мети, завдань, стратегії науково-дослідної діяльності; впровадження нових освітніх технологій у власну дослідницьку діяльність; генерування нових ідей, створення та інтерпретація нових знань відповідно теми наукового дослідження; використання положень нормативно-правової бази сфери вищої освіти та дотримання норм наукової етики під час дослідницької діяльності.

ФК-5. Здатність аналізувати інформацію з різних джерел, користуватися бібліотеками (традиційними і електронними); професійно володіти основними методами, способами, засобами набуття, зберігання, обробки інформації; створювати презентації та ефективно використовувати мультимедійні технології, програмне забезпечення для

виконання науково-дослідницьких завдань; використання закордонного досвіду для реалізації завдань власного дослідження; використання інформаційних ресурсів, які знаходяться у відкритому наукометричному доступі баз Scopus та Web of Science, самостійної підготовки наукових публікацій до іноземних видань та участь у міжнародних наукових проєктах.

ФК-6. Здатність проводити обчислювальні експерименти, зіставляти результати експериментальних даних і отриманих рішень та оформляти отримані робочі результати у вигляді презентацій, науково-технічних звітів, статей і доповідей на науково-технічних конференціях.

ФК-7. Здатність володіти ІКТ технологіями та методичними основами їх застосування в освітній діяльності, упроваджувати сучасні ІКТ для розв'язування освітньо-наукових завдань моделювання, моніторингу та опрацювання результатів експерименту.

ФК-8. Здатність презентувати результати дослідження в науковому контексті, усно і письмово, у формі наукових зустрічей та громадських ініціатив.

ФК-9. Здатність до застосування знань з іноземної мови для забезпечення ефективної професійної комунікації підготовки наукових публікацій до зарубіжних видань та аплікаційних форм іноземною мовою; застосування іноземної мови в самоосвітньої діяльності.

ФК-10. Здатність виділяти актуальні тенденції розвитку педагогіки та сучасної системи освіти, аналізувати та пропонувати оптимальні шляхи їх вирішення науковому товариству.

ФК-11. Здатність прогнозувати розвиток вищої освіти в Україні та світі, розуміти теоретичні та практичні проблеми вищої освіти в європейських країнах,

ФК-12. Здатність до викладацької діяльності в закладах вищої освіти, структурування та перетворення наукових знань у навчальний матеріал.

ФК-13. Здатність орієнтуватись у сучасних тенденціях розвитку теорії та методики виховання.

ФК-14. Здатність прогнозувати вплив суспільних перетворень на зміну ціннісних орієнтирів студентської молоді.

ФК-15. Здатність виявляти шляхи та педагогічні технології духовного розвитку особистості у вищій школі.

ФК-16. Здатність вибудовувати студентоцентровану взаємодію зі

студентами, розвивати їх емоційний і соціальний інтелект, створювати позитивні міжособистісні відносини й доброзичливий психологічний клімат, підтримувати академічну атмосферу та культуру в ЗВО.

ФК-17. Здатність цілісно розуміти історію і теорію педагогіки, екстраполювати їх досягнення на сучасну освітню й наукову практику й окреслювати перспективи розвитку.

ФК-18. Здатність використовувати систематизовані теоретичні і практичні знання для визначення та розв'язання дослідницьких задач проблематики історії педагогіки та педагогічної компаративістики.

ФК-19. Здатність на основі аналізу теоретичного і емпіричного матеріалу самостійно формулювати висновки і пропозиції для вирішення завдань у галузі педагогічної практики.

ФК-20. Здатність визначати мету, структурні компоненти освітньої програми, програмні результати навчання; переглядати і оновлювати освітню програму відповідно до вимог стандартів вищої освіти, внутрішньої системи забезпечення якості, потреб стейкхолдерів.

Застосування знань та розумінь (ПРН)

ПРН-1. Розробляти алгоритми дослідження у галузі освітніх педагогічних наук, використовувати методологічні принципи наукового дослідження, організувати педагогічне спостереження і педагогічний експеримент, використовувати теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження, планувати порядок проведення дослідження та його етапи.

ПРН-2. Використовувати методи математичної статистики для обробки і аналізу отриманих експериментальних даних та об'єктивної оцінки результатів дослідження.

ПРН-3. Використовувати ІКТ для розв'язання освітньо-наукових завдань, розроблення науково-методичного супроводу ефективного застосування ІКТ в освітній, науковій і управлінській діяльності.

ПРН-4. Розробляти презентації результатів дослідження для представлення в усній і письмовій формах перед фаховою і нефаховою аудиторією.

ПРН-5. Розробляти та оновлювати програму навчальної дисципліни та методичні матеріали.

ПРН-6. Застосовувати знання іноземної мови для забезпечення ефективної професійної комунікації, використовувати іноземні джерела при виконанні завдань науково-дослідної роботи, застосовувати іноземну мову у

професійній діяльності, використовувати знання іноземної мови усно та письмово

ПРН-7. Використовувати зарубіжний досвід при реалізації завдань власного дослідження, використовувати іншомовні інформаційні ресурси, які знаходяться у відкритому доступі наукометричних баз для підготовки наукових публікацій до зарубіжних видань та участі у міжнародних наукових проєктах.

ПРН-8. Використовувати сучасні методи та форми викладання фахових дисциплін з освітніх, педагогічних наук у вищій школі, а також демонструвати здатність раціонально та науково обґрунтовано організувати самостійну та науково-дослідну роботу здобувачів освіти.

ПРН-9. Організувати студентоцентровану взаємодію зі студентами, розвивати їх емоційний і соціальний інтелект, організувати позитивні міжособистісні відносини й доброзичливий психологічний клімат, створювати академічну атмосферу та культуру в ЗВО.

ПРН-10. Аналізувати ідеї видатних педагогів та узагальнювати результати історико-педагогічного аналізу наукових теорій та педагогічної практики

ПРН-11. Оцінювати здобуті компетентності (навченість, вихованість, цілісна позиція) здобувачів освіти з метою аналізу результативності освітнього процесу, його корекції та зміни.

ПРН-12. Узагальнювати результати критичного оцінювання результатів наукових досліджень, наукових джерел, нових та складних ідей, знань про освітню практику, формулювати висновки та рекомендації щодо їх застосування у науково-пошуковій роботі і обґрунтованого впровадження в практику.

ПРН-13. Демонструвати дотримання основних норм, прийнятих науковою спільнотою, з урахуванням міжнародного досвіду спілкування; виявляти особисту позицію у виборі стратегії поведінки в морально-ціннісних ситуаціях, що виникають у професійній сфері діяльності.

Зміст самостійної роботи студента з дисципліни «Планування та керівництво науковими проєктами» визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача.

Самостійна робота аспіранта забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни «Планування та керівництво науковими проєктами»: навчальними та методичними посібниками, методичними матеріалами для самостійної роботи аспірантів, конспектом лекцій, тощо.

Самостійна робота аспіранта з навчальної дисципліни «Планування та керівництво науковими проєктами» організовується з дотриманням низки вимог:

- надання здобувачу вищої освіти конкретного завдання;
- ознайомлення з методичними рекомендаціями щодо виконання роботи;
- надання здобувачу вищої освіти можливості виконувати дослідницькі роботи;
- підтримання постійного зворотного зв'язку з аспірантом у процесі виконання самостійної роботи.

Перелік завдань для самостійної роботи, форми її організації та звітності, термін виконання та кількість балів, які можна отримати за виконання завдань, визначаються викладачем кафедри при розробці робочої навчальної програми дисципліни.

Здобувачі вищої освіти, які вивчають дисципліну «Планування та керівництво науковими проєктами», повинні бути проінформовані викладачем щодо організації самостійної роботи, її форм та видів, термінів виконання, форм контролю та звітності, кількості балів за виконання завдань.

Організація і контроль процесу та змісту самостійної роботи і її результатів здійснюються викладачами кафедри.

Оцінки (згідно з Болонською системою – бали), одержані аспірантами за виконання різних видів самостійної роботи, фіксуються викладачами в залікових/екзаменаційних документах і доводяться до відома здобувачів освіти.

Політика оцінювання

- Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (до 20% від максимальної оцінки). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

- Політика щодо академічної доброчесності: усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Використанням будь-яких джерел інформації, в тому числі мобільних девайсів, під час тестування заборонене.

- Політика щодо відвідування: відвідування занять як правило є обов'язковим компонентом навчання. За необхідності (віддаленість місця проживання чи роботи аспіранта) чи наявності об'єктивних причин (участь у програмі академічної мобільності чи конференції, міжнародне стажування, хвороба тощо) відвідування може відбуватись вибірково за погодженням із керівником курсу. Навчання аспірантів також здійснюється в он-лайн режимі.

Інформаційне та навчально-методичне забезпечення освітнього компоненту

Аспіранти можуть користуватися фондами бібліотеки академії. Фонди бібліотеки включають підручники, навчальні посібники, періодичні фахові видання, довідкову та іншу навчальну літературу. Обсяг фондів є достатнім для самостійної та індивідуальної роботи аспірантів.

Здобувачі мають можливість користуватися фондами електронної бібліотеки, до складу якої входять наукові та науково-методичні публікації провідних вітчизняних і зарубіжних науковців, викладачів академії.

Бібліотека має інституційний репозитарій та он-лайн каталог ресурсів відкритого доступу, який містить пошукові системи наукової інформації, гарвестери, найбільші архіви (репозитарії) та проекти відкритих ресурсів комерційних видавництв.

Офіційний веб-сайт <http://www.hgpa.kharkov.com/> містить інформацію про освітні програми, навчальну, наукову і виховну діяльність, структурні підрозділи, правила прийому, контакти.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка Напрямок підготовки доктор філософії	Вибіркова	
Модулів –	Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки	Рік підготовки:	
Змістових модулів –4		2-й	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____		Семестр	
(назва)		1-й	2-й
Загальна кількість годин – 120		Лекції	
		2 год.	2 год.
		Практичні	
		12 год.	12 год.
		Семінарські	
		-	-
		Самостійна робота	
			77 год.
		Індивідуальні завдання:	
		год.	
		Вид контролю: залік	
Тижневих годин для денної форми навчання	Третій освітньо-науковий рівень, перший науковий The third educational (educational-scientific) level, the first scientific level		

2. Структура курсу «Планування та керівництво науковими проєктами»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма						Заочна форма							
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	с	п	інд	срс		л	с	п	інд	срс		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
I семестр														
Змістовий модуль 1. Основні поняття, сутність та сучасний стан проєктування. Структуризація проєкту.														
1.Проект. Загальні відомості про проєктування та характеристика основних етапів процесу проєктування.		2		4		7								
2. Ініціювання та планування змісту проєкту						7								
3.Структуризація проєкту				4		7								
Усього аудит.	10	2		8		21								
Змістовий модуль 2. Планування наукового проєкту в часі														
4. Планування наукового проєкту в часі				4		7								
5. Планування ресурсів проєкту						7								
6. Планування витрат і складання бюджету проєкту						7								
Усього аудит.	4 год.			4		21								
II Семестр														
Змістовий модуль 3. Метод проєктів. Проєктна діяльність, її місце в професійній сфері педагога.														
6. Метод проєктів.		2		4		7								
7.Проєктна діяльність, її місце в професійній сфері педагога.				4		7								

Усього аудит.	10	2		8	14								
Змістовний модуль 4. Контроль якості наукового проекту. Форми узагальнення результатів роботи над науковим проектом.													
8.Контроль якістю наукового проекту					6								
9.Завершення проекту. Форми узагальнення результатів роботи над науковим проектом.				4	15								
Усього	8			4	21								
ІНДЗ													
Усього годин за курс	4			24	77								

Теми семінарських занять
Семінарські заняття не передбачено навчальним планом

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Проект. Загальні відомості про проектування. Етапи процесу проектування.	4
2.	Структуризація проекту.	4
3.	Планування ресурсів проекту.	4
4.	Метод проектів.	4
5.	Проектна діяльність, її місце в професійній сфері педагога.	4
6.	Завершення проекту. Форми узагальнення результатів роботи над науковим проектом.	4

Л. – лекція

П. – практичне заняття

С.р. – самостійна робота

І. р. – індивідуальна робота

3. Зміст дисципліни за модулями

Змістовий модуль 1

Основні поняття, сутність та сучасний стан проєктування.

Структуризація проєкту.

1. Проєкт. Загальні відомості про проєктування.
2. Етапи проєктування.
3. Аналіз визначення поняття «управління проєктами». Специфіка управління освітніми проєктами

Слово *«проєкт»* походить від латинського слова *«projectum»*, яке утворилося із слів *«pro»* и *«jacere»* і означає «закинутий уперед». У спеціальній літературі різноманітність визначень поняття «проєкт» (project) пояснюється передусім різними методологічними підходами. *Проєкт* — це: – *будь-що, що планується чи замислюється, велике починання;*

– *обмежена за часом і витратами система операцій (робіт), спрямована на досягнення низки обумовлених результатів/продуктів (задум необхідний для досягнення цілей проєкту) на рівні вимог і стандартів якості (Основи професійних знань і система оцінки компетентності проєктних менеджерів);*

– *певне підприємство з початково встановленими цілями, досягнення яких означає завершення проєкту (Зведення знань з управління проєктами);*

– *окреме підприємство з конкретними цілями, які часто включають вимоги до часу, вартості та якості результатів, що досягаються (Англійська асоціація проєкт-менеджерів);*

– *певне завдання з визначеними вихідними даними й встановленими результатами (цілями), що обумовлюють спосіб його ви рішення (Тлумачний словник з управління проєктами).*

Найважливішими складовими тлумачення проєкту є чітка орієнтація на результативність заходів, необхідність їх досягнення у визначений проміжок часу в умовах обмеженості ресурсного забезпечення.

Серед основних обов'язкових характеристик, які притаманні будь-якому проєкту, науковці визначають наступні:

- по-перше, кожен проєкт має завдання, мету, що виражаються в певному кінцевому результаті;

- по-друге, кожен проєкт має дати початку та кінця, проміжні дати отримання або досягнення певних проміжних результатів;

- по-третє, кожен проєкт потребує різноманітних ресурсів – фінансових, кадрових, технічних, технологічних тощо, які інколи бувають вкрай обмеженими, мають певний ліміт.

Проєкт є складною системою, що має певні етапи, елементи, які потребують якісного та ефективного управління. Він має свій життєвий цикл, який складається з декількох етапів:

I етап – визначення завдання та ініціалізація проєкту;

II етап – процес планування проєкту;

III етап – виконання, запровадження проєкту;

IV етап – завершення проєкту та отримання заздалегідь визначених результатів, ефекту тощо.

При цьому всі проєкти, що здійснюються органами державного управління, залежно від їх важливості для держави можна поділити на такі рівні:

- проєкти загальнодержавного рівня – це проєкти, що спрямовані на вирішення найважливіших соціально-економічних, екологічних, науково-технічних та інших завдань загальнодержавного значення;

- проєкти регіонального рівня – проєкти, що здійснюються на регіональному рівні для вирішення економічних та соціальних відповідних адміністративно-територіальних одиниць;

- проєкти макрорівня – це проєкти, що здійснюються на рівні окремих державних підприємств, установ та організацій в межах та з метою виконання покладених на них обов'язків, завдань та функцій.

Управління будь-яким проєктом потребує застосування системного комплексного підходу не стільки для досягнення найбільшої його ефективності, скільки для досягнення поставлених цілей, виконання визначених завдань та отримання необхідних результатів.

Аналіз визначень поняття «управління проєктами», дозволяє виділити наступні підходи, що використовуються різними науковцями, організаціями:

- управління проєктом як професійна діяльність;

- управління проєктом як управлінський процес;

- управління проектом як система відносин в процесі реалізації проекту;

- управління проектом як комплекс дій;

- управління як набір інструментарію

Отже, поняття «управління проектом» повинно включати всі вищезазначені аспекти, зважаючи на його багатоаспектність.

Специфіка управління освітніми проектами

Передумовами застосування проекту в педагогіці є саме його комплексний характер, тобто можливість охоплення такою формою роботи широкого спектру різноманітних завдань, дій тощо, а також включення різних фахівців гуманітарного знання, створення тимчасових колективів для виконання поставлених завдань та реалізації визначених цілей, що потребують злагодженості й психологічного комфорту. На підставі такого аналізу соціально-педагогічний проект необхідно розглядати як інноваційну форму організації освітнього середовища, в основі якого лежить комплексний характер діяльності тимчасового колективу спеціалістів в умовах активної взаємодії з оточуючим середовищем. Цей проект спрямований на виконання конкретно обґрунтованої мети та визначеного кінцевого результату (змін), плану конкретних дій, обмежених конкретним проміжком часу та матеріально-фінансовими ресурсами.

Відповідно до визначеного трактування поняття "проекту" як соціально-педагогічної категорії, що передбачає комплексний підхід у досягненні певних результатів (змін), окремого аналізу потребує вирішення питання управління проектами на різних рівнях освітньої ієрархії. За таких умов будемо розглядати систему управління освітніми проектами як своєрідну структуру (або ідеальну модель), що віддзеркалює пріоритетні напрямки, ознаки, характеристики майбутньої системи управління.

В українській педагогічній практиці явище проекту (а, отже, і управління освітніми проектами) з'явилося в останнє десятиліття внаслідок поширення мережі інституцій громадського спрямування, метою діяльності яких стало розповсюдження міжнародних освітніх проектів. Набутий за цей час вітчизняний досвід проектної форми організації освітнього середовища (чи окремих її процесів) так і не став предметом вивчення та узагальнення на науково-теоретичному рівні.

Лише окремі питання управління проєктами висвітлювалися у фахових виданнях, на шпальтах української періодики. Серед фундаментальних робіт особливої уваги заслуговує навчальний посібник І. Підласого, в якому акцентована увага на предметі педагогічної діагностики, методах логічного аналізу й експертної оцінки діяльності вчителя, прогнозування її наслідків. Однак поняття «педагогічний проєкт» не досліджується в роботі вченого, а лише згадується в роботі вченого у контексті необхідності його експертизи «на стадії задуму та діагностування, коли йдеться про реальний процес».

Натомість, у 90-ті роки минулого століття, коли на теренах української педагогічної практики розширилася сфера застосування освітніх проєктів, їхнього зв'язку з зовнішнім середовищем, окремими соціальними групами, а основний наголос в їх реалізації був зроблений на технічні нововведення, виникла потреба нового осмислення педагогічних проєктів та способів управління ними. Методологія управління освітніми проєктами поповнилася новим принципом – «принципом успіху», введення якого потребували постійні ситуації невизначеності, що супроводжували процеси реалізації проєктів. Сама ситуація невизначеності стала характерною ознакою реальної практики, її наявність створює конфлікти при плануванні. Тому кожного разу виникає необхідність перегляду основного плану, його узгодження з кінцевими результатами, тобто з результатами успіху. З точки зору управління освітніми проєктами, викладений підхід щодо основного планування потребує від колективу фахівців, які працюють над реалізацією проєкту, надзвичайної мобільності в реакціях на будь-які зовнішні та внутрішні зміни.

Враховуючи новітні підходи у практиці проєктної діяльності, необхідно розглядати управління освітніми проєктами як розробку (проєктування) ідеальної моделі системи управління, де сконцентровані її пріоритетні напрями (чи основні характеристики). На користь такого підходу свідчать переваги, що практично задекларували свої можливості:

- мобільність реагування на зміни навколишнього середовища (досягнення у галузі інформаційних технологій, орієнтація на суб'єкт-суб'єктні взаємодії в освітньому процесі, ідеологічні зміни в суспільстві як потреба перегляду змістовного компоненту навчання тощо);

• концентрація зусиль професійно активних фахівців різних галузей наукового і практичного знання для одночасного «прориву» (досягнення оптимальних результатів) у пріоритетних напрямках;

• підвищення рівня особистої відповідальності кожного члена тимчасового колективу за досягненні результати;

• залучення та розподіл матеріально-технічних та фінансових ресурсів безпосередньо при реалізації окремого проєкту.

Таким чином, ідея проєкту в освіті викликана кардинальними потребами змін у педагогічній практиці та теорії в напрямку формування інноваційно-розвивального середовища в освіті.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Наведіть визначення дефініції «проєкт» та схарактеризуйте її.
2. Схарактеризуйте поняття «проєктна діяльність».
3. Наведіть визначення поняття «управління проєктом» та схарактеризуйте його.
4. Обґрунтування доцільності проєктної діяльності в освіті.
5. У чому полягає специфіка проєктної діяльності в освіті?
6. Поміркуйте, чи можемо ми називати дисертаційну роботу проєктом, а роботу над нею проєктною діяльністю.

Використані джерела інформації:

1. British Standard BS 6079-1:2000. Project management – Part 1: Guide to Project management – 182 p.

2. Australian Institute for Project management, National Competence Standard for Project management –Guidelines 1996 – 162 p.

3. A Guide to the Project management Body Knowledge. Project Management Institute Standards Committee. 2000 Edition., 2000 – 224 p.

4. A Guide to the Project Management Body of Knowledge. PMI Standards Committee / Ed. Duncan W.R., 1996.

5. Державне управління: основи теорії, історія і практика: Навчальний посібник / В. Д. Бакуменко, П. І. Надолішній, М. М. Іжа, Г. І. Арабаджі / За заг. ред. Надолішнього П. І., Бакуменка В. Д. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2009. – 394 с.

Змістовий модуль 2

Планування наукового проєкту в часі

1. Планування наукового проєкту в часі.
2. Характерні особливості проєкту, що відрізняють його від інших видів діяльності.

Планування в тому чи іншому вигляді проводиться в пліні всього терміну реалізації проєкту. На самому початку життєвого циклу проєкту зазвичай розробляється неофіційний попередній план — грубе уявлення про те, що буде потрібно виконати у випадку реалізації проєкту. Рішення про вибір проєкту значною мірою ґрунтується на оцінках попереднього плану. Формальне і детальне планування проєкту починається після ухвалення рішення про його реалізацію. Визначаються ключові фази (віхи) проєкту, формулюються задачі (роботи) і їх взаємна залежність.

Зазвичай план проєкту не залишається незмінним, і в міру здійснення проєкту піддається постійному коригуванню з урахуванням поточної ситуації. Після затвердження формального плану приступають до його реалізації. В міру здійснення проєкту керівники зобов'язані постійно контролювати хід робіт. Контроль полягає в зборі фактичних даних про хід робіт і порівнянні їх із плановими.

Характерними особливостями проєкту, що відрізняють його від інших видів діяльності, є:

орієнтованість на ціль - проєкт спрямований на досягнення певної поставленої мети, тобто він є не лише сукупністю реалізованих заходів, наприклад, кількості проведених семінарів. Надзвичайно важливо, щоб ці заходи допомагали досягти конкретної мети, яку ви перед собою поставили. У такому випадку семінари виступатимуть засобами досягнення цієї мети;

визначена тривалість - проєкт становить певну цілісність, обмежену в часі. Він має визначену дату початку, визначений період тривалості, а отже, й визначену дату закінчення, заплановану мету ми повинні досягти впродовж відведеного на це часу, тому реалізація проєкту вимагає значної організаційної майстерності. У проєктах з надання міжнародної технічної допомоги дуже суворо підходять до питання дотримання термінів;

неповторність - ця характеристика означає, що проєкт є чимось винятковим, що це не рутинна діяльність, яка вже неодноразово виконувалася. Натомість проєкт — це комплекс заходів, які в даній конфігурації ще не мали місця, хоча, можливо, багато з них і виконувалися окремо;

високий ступінь складності - проєкт складається із багатьох тісно пов'язаних між собою заходів. Такі заходи проводяться у певній невипадковій послідовності, їх необхідно проводити згідно із запланованим графіком, у визначений час.

Проект, який заслуговує фінансування, має бути:

– **ясним і чітким** — містити точні описи видатків, на які потрібне фінансування, та опис робіт, що будуть виконуватися вашою організацією;

– **достовірним** — містити фактичні матеріали: таблиці, якщо потрібно, схеми та інші матеріали (може виникнути необхідність у попередньому дослідженні, щоб оцінити потреби, а також можливе ставлення людей до того, що пропонує ваша організація);

– **важливим** — як для вашої організації, так і для розв'язання тієї проблеми, на яку даний проєкт спрямований. Довгостроковий ефект від проєкту може бути додатковим привабливим чинником;

– **ефективним** — результат проєкту має приносити суттєву суспільну користь;

– **реалістичним** — пропонується робота має бути здійсненою. Необхідно оцінити наявні (або очікувані) ресурси, а також те, наскільки запланована діяльність їм відповідає;

– **економічним** — мати високий результат при малих витратах «донора»;

– **актуальним** — по можливості сприяти вирішенню нагальних соціальних проблем сьогодення.

Проект потрібно розглядати із двох точок зору: поперше, проєкт має бути зрозумілим для зовнішнього сприйняття експертами, які повинні оцінити його за цілою низкою показників, що традиційно використовуються для цього фахівцями оцінювачами. Основними показниками при оцінці проєктних заявок звичайно є: актуальність проблеми; зрозумілість і логічність викладу; реалістичність, доцільність

і раціональність запропонованого рішення; обґрунтованість і економічність запропонованих видатків; досяжність, соціальна значимість, стабільність очікуваних результатів.

З іншого боку, проєкт має сприяти розв'язанню конкретної соціальної проблеми.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Як Ви розумієте процес планування проєкта в часі?
2. Схарактеризуйте особливості проєкту, що відрізняють його від інших видів діяльності.

Використані джерела інформації

1. Крайнік О.М.. Планування проєктних дій: навчально-методичний посібник для студентів ЗДІА спеціальності 8.18010013 «Управління проєктами» денної форми навчання / О.М. Крайнік, Н.І. Тахтаджієва – Запоріжжя, ЗДІА, 2015. – 80 с.
2. Проєктне фінансування: конспект лекцій / Укладачі: І.Д. Скляр, В.М. Боронос. – Суми: Вид-во СумДУ, 2008. – 77 с.
3. Метод проєктів: традиції, перспективи, життєві результати : практико зорієнтований збірник. К. : Департамент, 2003. 500 с.

Змістовний модуль 3.

Метод проєктів. Проєктна діяльність, її місце в професійній сфері педагога.

1. Метод проєктів.
2. Проєктна діяльність, її місце в професійній сфері педагога.
3. Типологія освітніх проєктів.

Розбудова системи вищої освіти на засадах особистісно зорієнтованої педагогіки, що спрямована на євроінтеграцію, потребує пошуку засобів навчання, які б надали здобувачам вищої освіти можливість для розвитку інтелектуальних і творчих здібностей, уміння самостійно засвоювати нові знання та реалізовувати пізнавальні потреби. Здебільшого таким вимогам відповідає метод проєктів як спосіб організації діяльності особистості, що ґрунтується на їхніх інтересах у безпосередній активності на всіх етапах здійснення.

Педагогічний термін «метод проєктів» утворений шляхом синтезу двох окремих дефініцій: «метод» і «проєкт», які у поєднанні набувають специфічного змісту та призначення. Отже, «метод проєктів» слід розглядати у контексті двох його складових.

Ключовим поняттям, що створює уявлення про предмет дослідження, є «проєкт».

В основі визначення методу проєктів як комплексного методу навчання покладено розуміння його як сукупності методичних прийомів переважно пошукового характеру, спрямованих на досягнення певної навчальної мети. Це спосіб організації педагогічного процесу, заснований на взаємодії педагога й вихованця між собою та навколишнім світом у процесі реалізації проєкту – поетапної практичної діяльності, пов'язаної із досягненням поставленої мети (М. Цветкова).

За умови застосування у межах певного предмета метод проєктів виступає як сукупність прийомів, операцій оволодіння деякою галуззю практичного або теоретичного знання, тією чи іншою діяльністю; шлях пізнання, спосіб організації процесу пізнання (Є. Полат), а також як система навчально-пізнавальних прийомів, які дозволяють розв'язати певну проблему в результаті самостійної чи колективної діяльності майбутніх фахівців (М. Запрудський).

Таким чином, поняття «метод проєктів» логічно розглядати в широкому та вузькому контекстах. У широкому розумінні – це педагогічний феномен, який має власну історію становлення, розвитку, особливості функціонування та сферу застосування. У вузькому значенні – педагогічна категорія, якій властиві певні характеристики, конкретизовані змістом, призначенням і особливостями застосування в освітньому процесі.

У науково-педагогічній літературі метод проєктів також розглядається як форма організації освітньої діяльності особистості, яка здійснюється за встановленими етапами та певним режимом.

Метод проєктів знаходить все більше поширення у системі освіти різних країн світу. Причини цього явища, як вважають дослідники, криються не тільки у сфері педагогіки, але й у сфері соціальної, а саме:

- необхідність не стільки передавати особистості суму тих чи інших знань, скільки навчити її здобувати знання самостійно, використовувати їх для вирішення нових пізнавальних і практичних задач;*

- актуальність розвитку в особистості комунікативних навичок, умінь працювати в різноманітних групах, виконувати соціальні ролі (лідера, виконавця, посередника і т. ін.), долати конфліктні ситуації;

- необхідність широких людських контактів, точками зору на одну проблему, знайомства з різними культурами;

- значущість для діяльності людини умінь користуватися дослідницькими методами: збирати необхідну інформацію, аналізувати її з різних точок зору, висувати гіпотези, робити висновки.

Метод проєктів розглядається як засіб поєднання теорії і практики у процесі навчання. Має історичні основи. Досліджується сучасними науковцями. Розглядаємо як метод навчання, засіб навчання, форму організації навчання та педагогічну технологію.

«Проєктна діяльність» у педагогіці розглядається у двох аспектах:

1) як процес розробки окремими педагогами або колективами теоретичних моделей – освітніх програм і методик їх реалізації, цілей і конструктивних схем досягнення; 2) як проєктна діяльність особистості – складова освітньої діяльності, підпорядкована певним організаційним засадам.

Навчальний проєкт є дидактичним засобом, за допомогою якого здобувачі освіти долучаються до перетворювальної творчої діяльності на основі планування. Усвідомлення особистої значущості справи, задоволення індивідуальних здібностей і потреб у поєднанні з набуттям нових знань у ситуації інтелектуального напруження й самостійності сприяє формуванню й розвитку мотивів навчання – почуття обов'язку, бажання вчитися, потягу до самоосвіти, пізнавальних інтересів.

У проєктній діяльності в особистості розвиваються:

- пізнавальні здібності (планування проєктної діяльності, пошук шляхів розв'язання проблеми, вибір оптимальних способів і засобів діяльності, аналіз і синтез інформації);

- креативне мислення (на всіх стадіях роботи над проєктом);

- дивергентне мислення (особистість має подати якнайбільше ідей щодо розв'язання проблеми в межах теми проєкту);

- активність і самостійність (опис індивідуальної частини проєкту, планування, дослідження, оцінювання, самостійний вибір форми представлення результату діяльності);

- просторова уява (планування часу роботи над проєктом, передбачення необхідних ресурсів, уміння оцінити та відібрати найбільш слушні ідеї);

- критичне мислення (на всіх етапах проєктної діяльності);

- сенсомоторні навички (на етапі виготовлення освітнього продукту).

Крім того в особистості формуються:

- навички вербальної та невербальної комунікації (в умовах ситуативно – ділового спілкування);

- навички та прийоми роботи в колективі (виконання різних ролей у груповій роботі, взаємодопомога та взаємо підтримка учасників проєктної діяльності);

- навички емоційно – вольової сфери (на всіх етапах роботи над проєктом);

- навички спілкування в соціумі (на етапі збору необхідної інформації, під час презентації результату діяльності);

- вміння враховувати потреби навколишніх (під час планування та виготовлення продукту, який має соціальну цінність або прикладне значення);

- вміння приймати оцінку інших (здійснення само – та взаємо оцінювання проєктної діяльності за визначеними критеріями).

Проєктну діяльність в освіті варто розглядати як особливий вид навчальної активності, що полягає в мотивованому досягненні свідомо поставленої мети для створення навчальних проєктів.

Типологія освітніх проєктів перебуває у залежності від цілей і завдань навчання, отже, задається кількома параметрами. За домінуючою діяльністю – дослідницько-пошуковий, інформаційний (ознайомлювально зорієнтований), рольовий (ігровий), творчий (мистецький), прикладний (практично зорієнтований). За змістом – монопредметний, міжпредметний, надпредметний. За формою проведення – урок-проєкт, екскурсія, вистава, фестиваль, відеопроєкт, виставка тощо. За масштабом суб'єкта, який бере участь у проєктній діяльності, – індивідуальний, парний, колективний, корпоративний. За характером міжсуб'єктних контактів – серед учасників одного віку; серед учасників різного віку. За характером координації діяльності особистості – із безпосередньою координацією, з прихованою

координацією. За тривалістю – короткостроковий, середньостроковий, довгостроковий.

Питання для самостійного опрацювання:

1. Наведіть сутнісну характеристику поняття «метод проєктів».
2. Проєктна діяльність в освіті: реалії та перспективи.

Використані джерела інформації

1. Ващенко Л. М. Управління інноваційними процесами: монографія. К.: ВПЦ «Тираж», 2005. 379 с.
2. Метод проєктів: традиції, перспективи, життєві результати : практико зорієнтований збірник. К. : Департамент, 2003. 500 с.

Змістовний модуль 4.

Контроль якості наукового проєкту. Форми узагальнення результатів роботи над науковим проєктом.

1. Контроль якості наукового проєкту.
2. Завершення проєкту. Форми узагальнення результатів роботи над науковим проєктом.

***Контроль якості** — це відслідковування конкретних результатів діяльності по проєкту в цілях визначення їх відповідності стандартам і вимогам з якості і визначення шляхів усунення причин невідповідностей; процес контролю і запису результатів дій, спрямованих на забезпечення якості, для оцінки виконання й розробки рекомендацій щодо необхідних змін.*

Контроль якості

*- Контроль якості здійснюється протягом всього проєкту.
- До результатів проєкту відносяться результати робіт.
- Контроль якості проєкту покликаний забезпечити усунення будь-яких відхилень від стандартів та планів. У загально прийнятому циклі контролю моніторинг виконується шляхом оцінки результатів і відхилень, перевірки специфікації за кожним набутиим результатом.*

Контроль якості в проєкті може завершитися такими діями:

– прийняттям результатів робіт чи проєкту в цілому;

- ідентифікацією порушень і реалізацією дій по управлінню невідповідними процесами і результатами;
- переробкою результатів з метою подальшого контролю;
- виправленням процесів.
- заходів для поліпшення якості.
- введення змін у структуру наукового проєкту.

Рано чи пізно всі проєкти закінчуються. Іноді закінчення проєкту буває раптовим і передчасним, як у тих випадках, коли приймається рішення припинити проєкт до його завершення за графіком. Коли проєкт закінчується, його керівник повинний виконати ряд заходів, що завершують проєкт.

Форми узагальнення результатів роботи над науковим проєтом

Реферати: наукові та інформативні.

Науковий реферат (від лат. *referre* — докладати, сповіщати) — це коротке усне або письмове викладення наукової теми (питання), складене на підставі проведеного дослідження, огляду одного або кількох літературних та інших джерел. У ньому, як правило, знаходять висвітлення наукові дослідження, проведені автором реферату, з викладенням поставленої гіпотези, системи доказів, експерименту та добутих результатів, вказана наукова новизна та практичне значення цих результатів.

Інформативний реферат - це коротке письмове викладення однієї наукової праці, як опублікованої, так і у вигляді рукопису, що висвітлює стисло її зміст. Призначення інформативного реферату полягає в оперативному повідомленні наукових працівників та фахівців відповідної галузі про досягнення науки та технічного прогресу з метою поглибленого його вивчення за першоджерелами у подальшому дослідженні та втілення його у практику господарювання.

Наукова стаття - це самостійна праця, що містить у собі певну кількість наукової інформації, добутої в результаті проведених досліджень. Пишуть її згідно з планом, розробленим автором, виходячи із результатів проведеного дослідження.

План статті, брошури, книги часто називають проспектом (від лат. *prospicit* — вид, огляд). Разом з тим план все ж відрізняється від проспекта. Останній містить у собі розширене описання питань, які мають бути висвітлені у певній статті.

План та проспект пов'язані з поняттям "архітектоніка" (від грец. *architektonike* — архітектура) праці. Це поняття розглядається як синонім поняття композиція. Архітектоніка — це структура праці, тобто склад її основних компонентів. Серед основних компонентів наукової праці розрізняють: назву, вступ, розділи, висновки. Спеціальне наукове дослідження, присвячене літературному викладенню однієї проблеми.

Монографія відрізняється від статті більшою широкією постановкою проблеми, аргументованістю роздумів, їх доказовістю, посиланням на докази (літературні джерела, показники роботи підприємств та інше).

Монографія має довідковий апарат: список використаної літератури, хронологічний довідник, тематичний або іменний покажчик.

Архітектоніка монографії виражена самостійними структурними підрозділами, які мають заголовки, певну систему кодування таблиць, рисунків, схем та ін. Заголовки і підзаголовки розділів, параграфів повинні мати динамічний виклад матеріалу дослідження. Параграфи в разі потреби поділяють на пункти.

Завершення і представлення результатів роботи над науковими проєктами

Особливе значення мають наукові публікації, що вийшли друком у формі видань.

Науковим вважається видання результатів теоретичних або емпіричних досліджень, а також підготовлених науковцями до публікації пам'яток культури, історичних документів, літературних текстів. Воно призначене для фахівців відповідної галузі та наукової роботи. Наукові видання можуть бути двох груп:

- науково-дослідні;
- монографія (наукова праця, присвячена дослідженню однієї теми);
- науковий реферат (автореферат) - коротке викладення автором змісту наукового дослідження, дисертаційної роботи перед поданням її до захисту;
- інформативний реферат - коротке письмове викладення однієї наукової праці, що стисло висвітлює її зміст. Він акцентує увагу на нових повідомленнях;

- тези доповідей, а також матеріали наукової конференції (неперіодичний збірник підсумків конференції, доповідей, рекомендацій та рішень);

- збірники наукових праць (збірники матеріалів досліджень наукових статей, виконаних у наукових установах, навчальних закладах).

Завершення наукового проєкту і представлення результатів наукового дослідження

Послідовність складання рукопису

• Формулювання задуму здійснюється на першому етапі роботи. Слід чітко визначити: мету даної роботи; коло читачів, на яке вона розрахована; матеріали, які в ній надаватимуться; передбачувана повнота й деталізація викладу; теоретичне чи практичне спрямування; ілюстративні матеріали, необхідні для розкриття її змісту. Визначається назва праці, яку потім можна корегувати.

• На етапі формулювання задуму слід скласти попередній план роботи, інколи на вимогу видавництва - план-проспект. План-проспект відбиває задум праці й відтворює структуру майбутньої публікації.

• Відбір і підготовка матеріалів передбачають ретельний вибір вихідного матеріалу: скорочення до бажаного обсягу, доповнення необхідною інформацією, об'єднання розрізнених даних, уточнення таблиць, схем, графіків. Підготовка матеріалів може здійснюватися в будь-якій послідовності, окремими частинами, без попередньої детальної обробки. Головне — підготувати матеріали в повному обсязі для подальших етапів роботи над рукописом.

• Групування матеріалу передбачає вибір варіанта його послідовного розміщення згідно з планом роботи.

• Обробка рукопису складається з уточнення його змісту, оформлення й літературної правки. Цей етап ще називають роботою над біловим рукописом.

Контрольні запитання до теми

1. Схарактеризуйте поняття «Контроль якості проєкта».
2. Поміркуйте над фразою: «Контроль якості в проєкті може завершитися.....». Обґрунтуйте свою відповідь.
3. Схарактеризуйте основні форми узагальнення результатів роботи над науковим проєстом.

Використані джерела інформації

1. Михайліченко М.В., Рудик Я.М. Освітні технології: навчальний посібник. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
2. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навчально-методичний посібник. Київ : ВД «ЕКМО», 2011. 320 с.
3. Стрельников В. Ю., Брітченко І. Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с. ISBN 978-966-184-195-5.
4. Управління проектами та програмами: підручник / С.Д.Бушуєв, Н.С.Бушуєва, А.Я.Казарезов та інші. Миколаїв: видавництво Торубари О. С., 2010. 352 с.

4. Запитання для самоконтролю та самоперевірки знань з дисципліни «Планування та керівництво науковими проектами»

Перелік запитань

1. Розкрийте поняття «проект», основні характеристики та класифікаційні ознаки проектів.
2. Наведіть класифікаційні ознаки наукових проектів.
3. Які ознаки відрізняють проекти від інших планів та програм?
4. Перелічіть кроки реалізації проекту як циклу вирішення проблеми.
5. Розкрийте поняття «проектна діяльність»
6. Що включають у себе такі етапи обґрунтування ефективності проекту, як допроектне дослідження, додаткове дослідження проекту?
7. Охарактеризуйте модель проектної діяльності.
8. Як Ви розумієте поняття «ідея проекту»?
9. Що таке концепція проекту та які етапи її розробки?
10. Розкрийте зміст розробки проекту.
11. Що таке проектне планування? Які етапи включає загальний процес планування?
12. Охарактеризуйте процес планування проектів.
13. Що таке план проекту?
14. Що таке керівництво проектами? В чому полягає об'єктивна необхідність керівництва проектами?
15. Охарактеризуйте процес управління змістом проекту.

16. Що таке структура проекту?
17. Які основні вимоги до структури проекту?
18. Поясніть, в чому полягає зміст структуризації проекту.
19. Які моделі структуризації проекту Ви знаєте?
20. Визначте сутність календарного планування.
21. Назвіть основні етапи розробки календарних планів.

Охарактеризуйте методи навчання у проектах.

22. Розкрийте вплив чинників мотивації протягом життєвого циклу проекту.

23. З якою метою здійснюють експертизу майбутнього проекту?

24. Що таке контроль? Які є види контролю?

25. Мета і призначення контролю.

26. Розкрийте основні види контролю проекту.

27. Сутність регулювання процесу реалізації проекту.

28. Що таке інтеграція проекту?

29. Поясніть поняття якості.

30. Які засоби управління якістю Ви знаєте? Охарактеризуйте їх.

31. Охарактеризуйте основні показники оцінки ефективності проекту.

32. Визначте переваги та недоліки різних показників оцінки ефективності проектів.

33. Охарактеризуйте основні форми узагальнення результатів роботи над науковим проектом.

34. Схарактеризуйте проектну діяльність в освіті. Зазначте реалії та перспективи проектної діяльності в освіті.

5. Тематика контрольних робіт

1. Види наукових проектів.

2. Система управління проектами

3. Сутність і фази наукового проекту.

5. Організаційні структури наукових проектів.

6. Методи оцінки ефективності наукових проектів.

7. Наукові проекти в освіті.

8. Перелік діючих наукових проектів оприлюднених на рівні Держави.

10. Методи навчання у проектах.

11. Чинники мотивації протягом життєвого циклу проекту.
12. Основні види контролю проекту.
14. Основні форми узагальнення результатів роботи над науковим простом.
15. Сучасні освітні проекти.

Вказівки до виконання контрольної роботи

Варіант контрольної роботи, яку потрібно виконати, визначається таким чином: обирається номер варіанта завдання відповідно до порядкового номеру букви алфавіту, з якої починається прізвище. Загальний обсяг контрольної роботи (реферату, есе, дайджесту, дослідження процесу) – від 20 сторінок тексту відтвореного з використанням ПК. Рекомендований шрифт – Times New Roman, розмір шрифту – 14, інтервал між рядками – 1,5. Контрольна робота (реферат, есе, дайджест, дослідження процесу) є формою самостійного опанування аспірантами відділень окремих розділів дисципліни «Планування та керівництво науковими проектами».

Робота повинна бути належним чином оформлена:

1. Обов'язкове правильне оформлення титульної сторінки: у правій верхній частині – індекс групи, повне прізвище, ім'я та по батькові аспіранта. В середній частині титульної сторінки подається інформація про форму роботи (реферат, есе, дайджест, дослідження процесу), після цього наводиться назва дисципліни і назва самої роботи. Крім цього, вказуються прізвище та ініціали викладача (наукового керівника).

2. Для виконання контрольної роботи (реферату, есе, дайджест, дослідження процесу) необхідно розробити її план. У загальному вигляді його можна подати так: 1) вступ. У ньому зазначається актуальність і викладаються основні положення теми, ступінь її розробки, цілі та завдання; 2) інформація про виникнення проблеми (поняття), терміну; визначення проблеми (поняття) об'єкта та предмета вивчення; 3) обґрунтування місця та ролі аналізованої проблеми, її теоретична та практична значущість; 4) зв'язок першого розділу курсу з іншими розділами; 5) характеристика сучасного стану проблеми (тут подається основний текст роботи). Цей розділ можна поділити на кілька підрозділів; 6) висновки та пропозиції щодо усунення виявлених недоліків у процесі

вивчення та аналізу матеріалу останнього розділу; 7) перелік використаних джерел.

3. Під час написання роботи бажано вирішити два завдання: а) показати вміння самостійно і творчо працювати з літературою; б) довести, що Ви можете аналізувати ключові глобальні проблеми сучасної освіти. Значущість плану контрольної роботи (реферату) можна оцінити виходячи з відомого ствердження, за яким чітко розроблений та написаний план – це вже половина виконаної роботи.

4. При розробці або обранні теми слід здійснити: а) пошук необхідної інформації (теоретичних матеріалів, фактів, статистичних даних); б) аналіз наявних матеріалів, пов'язаних з темою роботи.

5. Робота значно виграє, якщо її проілюструвати таблицями, діаграмами, графіками тощо.

6. Мова роботи має носити науковий характер, але водночас бути доступною. У роботі бажано подати бачення проблеми, викласти свої думки та особисте ставлення до аналізованих явищ, внести пропозиції та аргументувати їх.

7. Правильно посилається на науковий, інформаційний або статистичний матеріал. Джерела можна розміщувати у списку різними способами: у порядку посилань у тексті (найзручніший для користування), в алфавітному порядку за прізвищами перших авторів або заголовками, у хронологічному порядку. Зокрема, посилюючись на книгу, у списку літератури (переліку використаних джерел) необхідно зазначити прізвище та ініціали автора (авторів), назву книги, місце, назву видавництва та рік видання, загальний обсяг роботи (кількість сторінок). Якщо йдеться про окрему статтю з журналу, то необхідно навести прізвище та ініціали автора (авторів), назву статті та журналу, рік видання та його номер, вказати номери сторінок, на яких знаходиться стаття. Так само оформляються статті, опубліковані у щотижневиках і газетах. Виходячи з цього у тексті можна послатися на певне джерело таким чином: у квадратних дужках зазначається номер джерела за вашим списком літератури та номер сторінки, на яку ви посилаетесь. Наприклад: [4, с.48]. 7. У роботі повинні бути пронумеровані всі сторінки. Першою сторінкою вважається титульна. На правій якщо ви пишете на одній сторінці) чи лівій 11 (якщо ви пишете на зворотній сторінці) стороні необхідно залишити поле розміром не менше 2 см.

Якщо робота виконана без дотримання зазначених рекомендацій, то викладач може повернути її на доробку без перевірки.

Практика перевірки робіт свідчить, що окремі аспіранти не дотримуються викладених рекомендацій і допускають низку грубих порушень. Серед них зазначимо такі порушення, як списування у своїх колег, а також безпосереднє переписування певного параграфу з книги або окремої статті з журналу, копіювання чужої роботи. У результаті аспіранти отримують за свої роботи незадовільні оцінки або ж їхні роботи взагалі не зараховуються. У такому разі студентам доведеться виконати контрольну роботу за новою темою. Після завершення аспірант здає роботу викладачу за місяць до екзаменаційної сесії. Викладач її перевіряє та оцінює.

Контрольна робота (реферат, есе, дайджест,) – це форма зворотного зв'язку аспіранта з викладачем. Такий зв'язок дає змогу викладачеві перевірити хід виконання навчальної програми, якість вивчення навчально-методичної та наукової літератури і рівень набутих знань.

Контрольна робота (реферат, есе, дайджест, дослідження процесу) свідчить про ступінь засвоєння отриманих знань за курсом певної дисципліни, про грамотність, загальну культуру і ерудованість здобувача освіти. Остаточо викладач оцінює рівень підготовки під час індивідуальної співбесіди з аспірантом. Позитивна оцінка рецензованої роботи – одна з важливих умов заліку чи екзамену з дисципліни «Планування та керівництво науковими проектами».

6. Нормативні посилання

1. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 р. № 2145-VIII.
2. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. №1556-VII.
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 11.10.2017 р. № 848-VIII.
4. Про затвердження Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах) (Постанова КМУ від 23.03.2016 р., № 261).
5. Перелік галузей і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти (Постанова КМУ від 29.04.2015 р., № 266).
6. Ліцензійні умови у сфері вищої освіти (Постанова КМУ

від 30.12.2015 р., №1187).

7. Лист МОН України від 28.04.2017 р. № 1/9-239 «Про примірний зразок освітньо-професійної програми».

8. Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система. Довідник користувача / пер. з англ., за ред. Ю. М. Рашкевича та Ж. В. Таланової. – 2-ге вид. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 106 с.

9. Розроблення освітніх програм. Методичні рекомендації/ В. М. Захарченко, В. І. Луговий, Ю. М. Рашкевич, Ж. В. Таланова; за ред. В. Г. Кременя. – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети», 2014. – 120 с.

10. Методичні рекомендації щодо розроблення стандартів вищої освіти (Схвалено сектором вищої освіти Науково-методичної Ради Міністерства освіти і науки України, протокол від 29.03.2016 р., № 3).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні джерела

1. Гончаренко Л. М., Костенко О. І. Використання ІКТ для підвищення якості навчання. Освіта. UA. URL: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/27861/
2. Гринченко М. А., Колісник М. Е. Управління проектом з використанням Microsoft Project : навчально-методичний посібник. Харків: НТУ «ХП», 2012. 76 с.
3. Керівництво користувача Rillsoft Project 5.3, 2011. 297 с.
4. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології: навчальний посібник. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
5. Молчанюк О., Пальчик О. Проектна діяльність – перспективна складова освітнього процесу. *Вісник післядипломної освіти : Серія «Педагогічні науки»* : зб. наук. праць. Вип. 15(44) 2021 С. 206-219.
6. Молчанюк О., Борзик О. Дослідження основних аспектів упровадження інновацій у ЗВО. *European humanities studies: State and Society/ Europejskie studia humanistyczne* : Panstwo i Spoteczenstwo. Issue 1 (I), 2019. (Poland-Ukraine). P. 141–155.
7. Молчанюк О., Чаговець А. Особливості особистісно-центрованого підходу в освіті. *Теорія і методика професійної освіти* : електрон. наук. фахов. журнал / Інститут професійно-технічної освіти НАПН України. 2015. Вип. 8. С. 116–120.
8. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навчально-методичний посібник. Київ : ВД «ЕКМО», 2011. 320 с.
9. Стрельников В. Ю., Брітченко І. Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МППК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с. ISBN 978-966-184-195-5.
10. Управління проектами та програмами: підручник / С. Д. Бушуєв, Н. С. Бушуєва, А. Я. Казарезов та інші. Миколаїв: видавництво Торубари О. С., 2010. 352 с.
11. A guide to the project management body of knowledge (PMBOK® Guide). 6th Edition. Newtown Square, PA : Project Management Institute, 2017. 756 p.

12. A guide to the Scrum Body of Knowledge (SBOK Guide). 2016 Edition. SCRUMstudy, a brand of VMEdU, Inc., Phoenix, Arizona USA. 2016. 340 p.

Додаткові джерела

1. Тарасюк Г. М. Управління проектами: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К.: Каравела. 2004. – 344 с.

2. Тяч Р. Б., Холод Б. І. Ткаченко В. А. Управління проектами: Навч. посіб. для студ. екон. спец. / Дніпропетровська академія управління, бізнесу та права. Кафедра економіки підприємства. – Д.. 2000. – 222 с.

3. Холявко Н. І. Характеристика середовища та основних ознак проекту / Н. І. Холявко // Економіка та підприємництво: зб. наук. пр. молодих учених та аспірантів. – 2009. – Вип. 23.2. – С. 149-156

4. Управління проектами: процеси планування проектних дій [Текст]: підручник / І. В. Чумаченко, В. В. Морозов, Н. В. Доценко, А. М. Чередниченко. – К.: КРОК, 2014. – 673 с.

5. Багашова Н. В., Світові та вітчизняні тенденції розвитку управління проектами. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4154>

6. Керівництво з питань визначення компетентності й сертифікації українських професіональних керівників і фахівців з управління проектами НСВ (ua)/ Бушуєв С. Д., Бушуєва Н. С., Биков В. Ю., Шпильовий В. Д. – К., 2000. – 84 с.

7. Каленюк І. С. Сутність і показники ефективності проекту / І. С. Каленюк, Н. І. Холявко // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2009. - №3 (4). – С. 4-13.

8. Левицький А. О. Узгодження інтересів зацікавлених сторін при реалізації соціальних проектів: аналіз проблемного поля/ А. О. Левицький // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. – Одеса : Вид-во ОРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 2 (54). – С. 77–80.

9. Paul, B. Entrepreneurship and Innovation Opportunity, Innovation and Entrepreneurship [Text] / B. Paul // Entrepreneurship and Small Business. – New York : Palgrave Macmillan, 2007. – P. 55–76.

Електронні ресурси

1. Король С.В. Використання методу проєктів для посилення професійної спрямованості гуманітарних дисциплін у підготовці майбутніх інженерів / С.В.Король. URL: www.irbis-nbuv.gov.ua
2. Митио Каку. Учеба уже не будет базироваться на запоминании / Каку Митио. URL: <http://22century.ru/popular-science-publications/michio-kaku>
3. Мир симметрии. URL: <https://sites.google.com/site/mirsimmetrii/simmetria---eto/vidy-simmetrii>
4. Можаровська І.В. Формування математичних понять молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва / І.В. Можаровська. URL: <http://studentam.net.ua/content/view/7543/>
5. Проект концепції «Нова Українська школа». URL: <http://mon.gov.ua>
6. Проект концепції STEM-освіти в Україні. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dxN3RLDS2RUJ:g1.5136.in.ua/novosty/item/download/50_318b7b6cd0bbb4169b5bf365fa62e26e.html+&cd=4&hl=ru&ct=clnk&gl=ua
7. Професії найближчого майбутнього. URL: <https://radiolemberg.com/ua-articles/ua-allarticles/futurejobs>
8. Сучасна школа – інтелектуальна сила суспільства. URL: <http://infosvit.if.ua/suchasna-shkola>
9. Kraiger J. The Art of Grantsmanship. URL: http://www.hfsp.org/how_to_apply/how_to_apply_grantsmanship.htm
10. Przeworski A., Salomon F. The Art of Writing Proposals: Some Candid Suggestions for Applicants to Social Science Research Council Competitions. URL: http://fellowships.ssrc.org/art_of_writing_proposals/
11. Wilbers S. Resources available for writing grant proposals; Use the Internet for help with writing grant proposals; Grant proposals: Writing is just part of the process. URL: www.wilbers.com

Підготовка проєктів

1. Анотація проєкту (не більше 2 стор.; на окремих аркушах).

В анотації слід чітко і стисло розкрити зміст проєкту за такою схемою: назва проєкту; актуальність проєкту; обґрунтування необхідності проєкту; соціально-економічна спрямованість та реальна можливість його виконання; перелік заходів проєкту; очікувані результати проєкту; цільові групи проєкту; обсяг коштів, необхідних для реалізації проєкту та джерела його фінансування; організації-партнери, співвиконавці проєкту.

Примітка. Анотація не вважається окремою частиною змісту проєкту, а є стислим викладенням проєкту у цілому. При складенні анотації бажано у найбільш лаконічний спосіб викласти його суть й головний зміст за запропонованою вище схемою. Враховуючи наведене, вважається за доцільне рекомендувати розробникам проєктів складати анотацію після завершення написання проєкту та заповнення відповідних додатків.

2. Детальний опис проєкту.

2.1. Опис проблеми, на розв'язання якої спрямовано проєкт (не більше 2 стор.). Пропонується надати інформацію за наступними складовими: детальне визначення проблематики, на основі якої виникла ідея щодо складення цього проєкту; соціальний та економічний аспекти вирішення проблеми у проєктний спосіб; підтвердження відповідності проєкту Державній стратегії регіонального розвитку, плану заходів з її реалізації, а також стратегії розвитку відповідного регіону; визначення цільових груп проєкту (категорій працівників, верств населення, на які спрямовані результати проєкту); підстави для визначення цільових груп та заходів; обґрунтування спрямованості результатів проєкту визначеним цільовим групам.

2.2. Мета та завдання проєкту (не більше 1 стор.). Мета проєкту потребує чіткого формулювання. Мета має довготерміновий характер і пов'язана з впливом проєкту, досягненням запланованих змін завдяки реалізації даного проєкту. Завдання спрямовані на досягнення коротко- або довготермінових результатів. Вони мають визначити логіку

розв'язання проблеми, на вирішення якої спрямовано проєкт та досягнення його мети.

2.3. Опис діяльності у рамках проєкту (не більше 4 стор.). У цьому розділі необхідно описати яким чином у проєкті планується досягнути його мети, тобто розкрити спосіб виконання завдань проєкту. Для цього необхідно надати короткий опис діяльності/заходу, направлених на реалізацію кожного з завдань проєкту. Кожен вид діяльності/захід слід вписати в окрему табличку. Також потрібно надати інформацію про заплановані шляхи, методи та хід виконання діяльності. Крім цього. Слід надати інформацію про цільову групу (у відповідній графі), яка буде залучена, або прийматиме участь у виконанні діяльності (наприклад, представники ЗМІ, місцевої влади тощо). У графі «результат діяльності» потрібно надати кількісну та якісну інформацію про підсумки реалізації діяльності

2.4. Календарний план-графік реалізації заходів проєкту Проєкт триватиме ___ місяців. (Максимальний період, дозволений для реалізації проєкту, становить 36 місяців). Необхідно детально описати графік реалізації проєкту, включаючи терміни початку і завершення. Передбачуваною датою початку, як правило, вважається дата підписання угоди про надання гранту. Потрібно також врахувати час, необхідний для отримання дозволів тощо. В робочий план переноситься вся діяльність, вказана у розділі

2.5. План заповнюється, виходячи з кількості місяців реалізації проєкту та запланованих заходів. В плані дій не потрібно вказуватися реальні терміни, а просто вказати «місяць 1», «місяць 2» і т.д. Заявникам рекомендується, на всякий випадок, залишити певний резерв часу в розкладі їхнього плану дій, зважаючи на всі відповідні фактори, які можуть вплинути на терміни реалізації. План дій не повинен містити докладний опис видів діяльності, а лише їх назви. Будь-які місяці, протягом яких діяльність не здійснюватиметься, необхідно включити в план дій і тривалість проєкту. План проєкту упродовж першого бюджетного року реалізації проєкту має бути досить докладним, щоб дати загальне уявлення про підготовку та реалізацію кожного виду діяльності. План проєкту на кожен наступний рік може бути більш загальним і повинен містити перераховані тільки основні заходи, запропоновані за ці роки. З цією метою, він повинен бути розділеним на шість місяців

(примітка: більш докладний план проекту на кожен наступний рік повинен бути поданий додатково наступного бюджетного року).

2.6. Очікувані результати проекту (не більше 1 ст.). Результати проекту є результатами виконання завдань проекту та проведеної діяльності відповідно до плану-графіка його реалізації.

2.7. Ризики, які можуть бути пов'язані з реалізацією проекту (не більше 1 ст.). У цьому розділі слід проаналізувати основні ризики проекту, як внутрішні, так і зовнішні, пояснивши, яким чином ці ризики можуть бути мінімізовані. Також потрібно оцінити ступінь ймовірності кожного з перерахованих ризиків

2.8. Механізм моніторингу та оцінки проекту (не більше 1 ст.). У цьому розділі слід описати стратегію оцінки проекту, включаючи цілі оцінки, часові рамки роботи та тип оціночної діяльності. Необхідно відобразити, які процедури внутрішнього моніторингу та координації заходів за проектом передбачено протягом його реалізації; наявні можливості та запропонований порядок адміністративного або корпоративного врегулювання (у оперативний спосіб) у випадку виникнення під час реалізації проекту непередбачених чи негативних результатів, або побічних наслідків; чи планується застосування механізмів громадської оцінки ефективності досягнутих результатів. Також слід надати план моніторингу проекту .

Навчальний проєкт

Навчальний проєкт – це одночасно і метод навчання, і форма організації освітнього процесу. Він передбачає співпрацю всіх учасників освітнього процесу з метою отримання конкретного результату за певний період – від одного уроку до кількох місяців. При цьому використовують різні технології, методи, засоби навчання, знання та вміння з різних галузей науки.

Робота над проєктом потребує від учителя та учнів чимало ресурсів і часу, однак досвід показує, що це варте затрачених зусиль, адже учні бачать конкретний результат – продукт проєктної діяльності, а учитель досягає головної мети – навчає їх працювати самостійно, застосовувати знання на практиці, взаємодіяти в команді.

За домінуючими видами діяльності проєкти класифікують як дослідницькі, творчі, рольові, інформаційні проєкти. Розглянемо їх особливості:

Дослідницький проєкт:

- має структуру, яка наближена або повністю співпадає з науковим дослідженням (відмінним від наукового є те, що учні не роблять відкриття в науці);

- виконується в реальних життєвих умовах;
- передбачає застосування теоретичних знань в незнайомій ситуації;
- активно використовується наочність;
- вивчається практичне застосування явища, закону;
- має конкретний результат.

Творчий проєкт:

- відсутня детально розроблена структура спільної діяльності учасників;

- кожен учасник виконує ту роль, яка відповідає його інтересам, вмінням;

- оформлюється у вигляді сценарію відеофільму, вистави, програми свята, плану твору, статті, репортажу, дизайну і рубрик газети, книги, альбому тощо.

Рольовий проєкт:

- учасники грають певні ролі;
- ролі обумовлені характером, змістом, особливістю проблеми проекту;

- результати таких проєктів можуть окреслюватись як на початку проекту, так і вимальовуватися лише наприкінці;

- передбачає високий ступінь творчості;

- домінуючим видом діяльності є ролево-ігрова, пригодницька.

Інформаційний проєкт:

- спрямований на збір інформації про об'єкт чи явище та ознайомлення учасників проекту з інформацією;

- структура передбачає наявність мети, предмету інформаційного пошуку, джерела інформації, способів обробки, результат пошуку, висновки, презентацію, практичну спрямованість;

- аналіз інформації, узагальнення зібраних фактів;

- вимагає добре продуманої структури, можливості систематичної корекції в ході роботи над проєктом;

- обмін інформацією;

- залучення до обміну інформацією учасників різних вікових груп;

- чітко визначений результат, зорієнтований на інтереси учасників.

Класи проєктів

Виділяються наступні класи: монопроєкт, мультипроєкт, мегапроєкт. **Монопроєкт** - це окремий, не пов'язаний з іншими проєкт, який може бути різного типу, виду і масштабу.

Мультипроєкт - це комплексний проєкт, що складається з ряду монопроєктів і вимагає застосування деяких особливих прийомів проєктного управління, насамперед, пов'язаних зі «наскрізним» плануванням і контролем виконання ряду взаємопов'язаних проєктів.

Мегапроєкт, який найчастіше являє собою програму, що включає до свого складу ряд моно- і мультипроєкта.

Класифікація проєктів **по виду** передбачає поділ за характером їх предметної області. Тут виділяються інвестиційні, інноваційні, науково-дослідні, навчально-освітні, змішані проєкти.

Інвестиційний проєкт – до них відносять проєкти, в яких головною метою - є створення або реновація основних фондів, що вимагають вкладення інвестицій. До **інноваційним проєктам** відносять проєкти, де головна мета розробка і застосування нових технологій, ноу-хау та інших нововведень, що забезпечують розвиток систем.

Іншою підставою для класифікації є поділ проєктів на технічні та нетехнічні. **Технічні проєкти**, наприклад, будівельні, аерокосмічні, в галузі фармакології або виробництва напівпровідників, засновані на інженерних знаннях, в кінцевому підсумку, підкоряються законам фізики, хімії, біології. Ці закони з самого початку вводять в проєкт сильні детерміністские (причинно-наслідкові) відносини, які визначають всю послідовність дій, перетворень від задуму проєкту до тестування готового продукту. Вони ж задають технологічні обмеження проєкту: за даною технологією будівля може бути побудовано тільки до певної висоти, і ігнорування цього правила призведе до обвалення. Атомна електростанція або гребля можуть контролюватися до певних параметрів, наприклад, потужності або тиску. З перевищенням цих параметрів управління функціонуванням цих об'єктів буде втрачено. Якщо технологічні обмеження дотримуються, проєкт вважається детермінованим, тобто керованим і, в кінцевому підсумку, здійсненим.

Нетехнічні проєкти, які жорстко не пов'язані обмеженнями, що накладаються законами природи, відчувають іншого роду ризику,

передусім пов'язані з обмеженнями суб'єктивного характеру: їх успіх сильно залежить від рівня знань, досвіду, компетентності керівника проєкту і членів його команди, а прийняття рішень в них - від тих чи інших інтересів груп та окремих особистостей, реалізувати які вони намагаються в процесі здійснення проєкту. Такі, наприклад, бізнес-проєкти злиття, поглинання, реорганізації, маркетингові, консалтингові проєкти і т.д. Тут на перший план виходять фінансові ризики, а невдачі буде виражатися у формі фінансових збитків. Оскільки причинно-наслідкові зв'язки в цих проєктах не завжди однозначно визначені, такі проєкти демонструють властивість **еквіфінальних**: можливість досягнення бажаного результату проєкту різними шляхами, через різну послідовність дій. Причому внаслідок розмитості, множинності можливих критеріїв оцінки результатів проєкту важко або неможливо знайти оптимальну траєкторію руху проєкту до кінцевої мети. Тим більше що тут нерідко конфліктують тактичні або короткострокові результати і стратегічні.

Нетехнічний проєкт не схильний до ризику повного провалу, як це можливо у випадку технічного проєкту, особливо інноваційного, де задуманий новий продукт з унікальними властивостями може не вийти. Тому нетехнічні проєкти, як правило, можна абияк довести до завершення.

Для технічних проєктів потрібно також технічне проєктування, яке передбачає використання інженерних методів розрахунку, обчислення, моделювання, визначення кореляцій, системного аналізу та інших подібних.

Методичні рекомендації для правильного написання проєктів та отримання грантів

Грант – це безповоротні кошти, які присуджуються організаціям та особам для здійснення діяльності, яка є неприбутковою та прописана у пропозиції, затвердженій грантонадавачем. Для того, аби заявка виконала свою роль – отримала ресурси для реалізації проєкту, потрібно правильно та чітко для сприйняття грантодавача її написати.

Проєкт лише тоді має шанси на успіх, коли він логічний, завдання проєкту відповідають меті, засоби реалізації - завданням, коли управління - просте й ефективно, бюджет - реальний.

Перш за все, потрібно визначитися, що ми розуміємо під терміном «проєкт». Проєкт — це комплекс заходів, які здійснюються для досягнення чітко визначених цілей впродовж відведеного часу і за допомогою призначених на це фінансових ресурсів (бюджету).

Характерними особливостями проєкту, що відрізняють його від інших видів діяльності, є: орієнтованість на ціль - проєкт спрямований на досягнення певної поставленої мети, тобто він є не лише сукупністю реалізованих заходів, наприклад, кількості проведених семінарів. Надзвичайно важливо, щоб ці заходи допомагали досягти конкретної мети, яку ви перед собою поставили. Такою метою може бути, наприклад, вдосконалення механізму надання адміністративних послуг жителям територіальної громади. У такому випадку семінари виступатимуть засобами досягнення цієї мети; визначена тривалість - проєкт становить певну цілісність, обмежену в часі. Він має визначену дату початку, визначений період тривалості, а отже, й визначену дату закінчення, заплановану мету ми повинні досягти впродовж відведеного на це часу, тому реалізація проєкту вимагає значної організаційної майстерності.

У проєктах з надання міжнародної технічної допомоги дуже суворо підходять до питання дотримання термінів. Якщо встановлено, що дата завершення проєкту, наприклад, 1 липня, то це означає, що після цієї дати ви не можете витратити з бюджету проєкту жодної гривні. Якщо ж, незважаючи на це, ви витратите гроші після цього терміну, то їх ніхто не компенсує, і ви будете змушені компенсувати витрати з бюджету власної організації (або територіальної громади); неповторність –

ця характеристика означає, що проєкт є чимось винятковим, що це не рутинна діяльність, яка вже неодноразово виконувалася. Наприклад, не буде проєктом щоденна робота державних службовців щодо вирішення питань, з якими звертаються громадяни. Це робота, яка повторюється, до того ж вона належить до типових завдань органу публічної влади.

Натомість проєкт — це комплекс заходів, які в даній конфігурації ще не мали місця, хоча, можливо, багато з них і виконувалися окремо. Саме такий комплекс дій має бути неповторюваним, а не окремі дії самі по собі. Наприклад, ви вже проводили певні семінари для працівників органів виконавчої влади, але тепер плануєте створити цілий навчальний цикл, і саме цей цикл семінарів має визначену мету. Це винятковий комплекс заходів, бо до цього часу такого циклу ще не проводили. високий ступінь складності - проєкт складається із багатьох тісно пов'язаних між собою заходів. Такі заходи проводяться у певній невипадковій послідовності, їх необхідно проводити згідно із запланованим графіком, у визначений час.

Як правило, у процесі реалізації проєкту бере участь значна кількість осіб, а також зовнішні установи, підприємства або організації, що ще більше ускладнює процес управління проєктом. Кожен проєкт має свій власний виділений бюджет, колектив виконавців, обраних для реалізації проєкту, а також відповідні матеріальні ресурси. Не можна виконувати проєкт без попереднього визначення і забезпечення цих засобів.

Окрім наведених, можна додати й такі **рис**и проєкту:

- однозначне визначення цільових груп і кінцевих бенефіціарів (фізичних або юридичних осіб, які отримують певні вигоди у результаті реалізації проєкту);

- чітко визначені знаряддя координації, управління і фінансування;
- наявність системи моніторингу та оцінювання;
- відповідне фінансове та економічне обґрунтування, з якого має бути зрозуміло, що користь від реалізації проєкту переважає витрати на нього. Для досягнення успіху в пошуку фінансової підтримки необхідно:

- орієнтуватися в процесі подачі заявок на одержання грантів;
- знайти придатні фінансові джерела і провести їх аналіз;
- за допомогою професійно складеної заявки переконати донора в тому, що фінансувати необхідно саме вас.

Проект, який заслуговує фінансування, має бути:

– ясним і чітким — містити точні описи видатків, на які потрібне фінансування, та опис робіт, що будуть виконуватися вашою організацією;

– достовірним — містити фактичні матеріали: таблиці, якщо потрібно, схеми та інші матеріали (може виникнути необхідність у попередньому дослідженні, щоб оцінити потреби, а також можливе ставлення людей до того, що пропонує ваша організація);

– важливим — як для вашої організації, так і для розв'язання тієї проблеми, на яку даний проєкт спрямований. Довгостроковий ефект від проєкту може бути додатковим привабливим чинником;

– ефективним — результат проєкту має приносити суттєву суспільну користь;

– реалістичним — пропонована робота має бути здійсненою. Необхідно оцінити наявні (або очікувані) ресурси, а також те, наскільки запланована діяльність їм відповідає;

– економічним — мати високий результат при малих витратах «донора»;

– актуальним — по можливості сприяти вирішенню нагальних соціальних проблем сьогодення;

– відповідати інтересам донора та його благодійній політиці.

Ваш проєкт потрібно розглядати із двох точок зору:

поперше, проєкт має бути зрозумілим для зовнішнього сприйняття експертами, які повинні оцінити його за цілою низкою показників, що традиційно використовуються для цього фахівцями-оцінювачами. Основними показниками при оцінці проєктних заявок звичайно є:

- актуальність проблеми;
- зрозумілість і логічність викладу;
- реалістичність, доцільність і раціональність запропонованого рішення;

- обґрунтованість і економічність запропонованих видатків;

- досяжність, соціальна значимість, стабільність очікуваних результатів та ін. З іншого боку, проєкт має сприяти розв'язанню конкретної соціальної проблеми. Чітко поставлена проблема може бути визначена за допомогою таких основних аспектів або характеристик: Сутність або зміст - слід визначити, із чим існуюча ситуація порівнюється та на якій підставі, описати різні симптоми проблеми. Організаційна або географічна локалізація - де була виявлена проблемна ситуація? Наскільки

вона поширена? Тимчасова перспектива - як довго існує проблема? з якою періодичністю з'являється, в які строки або періоди? Які тенденції її розвитку? Абсолютна і відносна величина - наскільки серйозною і важливою є проблема в абсолютних величинах? Якої кількості людей вона стосується? Як і на що вона впливає? Хто і що отримує від її вирішення? Наслідки - особливо слід наголосити увагу на можливі негативні наслідки бездіяльності, тобто, до чого може призвести нерозв'язання даної проблеми? Спроби вирішення проблеми - ким вже приймалися спроби вирішити дану проблему? Що було зроблено? Які результати отримано?

Для подання успішної проєктної заявки вам необхідно спочатку відповісти на ці запитання. Також не менш важливим аспектом у підготовці проєкту є аналіз зацікавлених сторін. Зацікавлені сторони — це особи чи організації, які можуть безпосередньо чи опосередковано, позитивно чи негативно впливати на проєкт або відчувати його вплив. Виявлення та аналіз зацікавлених сторін має супроводжуватися пошуком відповідей на такі запитання: 1) На кого проєкт може мати вплив? 2) Хто може впливати на проєкт? Чия активна підтримка має істотне значення для успіху проєкту? 3) Хто може допомогти у процесі реалізації проєкту? 4) Хто може вбачати у проєкті загрозу для своїх інтересів? 5) Кого бажано залучити до участі у проєкті? Наприклад, до зацікавлених сторін умовного проєкту можна зарахувати:

- жителів територіальної громади;
- певні структурні підрозділи районної державної адміністрації;
- органи місцевого самоврядування вашого району;
- органи місцевого самоврядування сусідніх громад;
- засоби масової інформації;
- підприємців, які здійснюють свою діяльність на території району

тощо.

Після того як ви ідентифікували проблему та провели аналіз зацікавлених сторін, перед вами постає завдання підібрати донорів, які з найбільшою ймовірністю зможуть профінансувати саме ваш проєкт.

Практичні поради, щодо написання грантових заявок.

1. Пишіть чітко та ясно.

2. В процесі підготовки проєкту не залишайте поза увагою такі основні правила: використовуйте слова, які означають завершеність

(підготувати, розподілити, зменшити, збільшити, організувати, виробити) користуйтеся критеріями SMART, формулюючи задачі: конкретність; обчислювальність; територіальність; реалістичність; визначеність у часі.

3. Уникайте жаргонних слів, виправте граматичні помилки, дотримуйтесь впевненого та сміливого тону; думки висловлюйте коротко, ясно, цікаво.

Приблизний обсяг окремих розділів проєкту

Презентація організації - до 1 сторінки.

Формулювання проблеми - до 1 сторінки.

Мета проєкту - 1 абзац.

Задачі проєкту - від 0.5 до 1 сторінки.

План виконання проєкту - до 1 сторінки.

Методи виконання проєкту - до 1 сторінки.

Кошторис - до 2 сторінок.

Додаткові дані - до 10 сторінок.

Загальні критерії оцінки проєкту

Будь-який донор зверне особливу увагу на ясність поставлених цілей, задач та можливостей Вашої організації. Донор сподівається побачити чіткий та логічний зв'язок між специфікою діяльності Вашої організації та сформульованою проблемою. Наскільки реалістичною є поставлена мета? Чи приведе виконання проєкту до зміни існуючої ситуації? Чи видно, хто скористається результатами виконання проєкту? Наскільки чіткі методи та план виконання проєкту? Чи ясні методи оцінки результатів виконання проєкту? Наскільки реалістичний та достатній для виконання поставлених задач кошторис? Чи показана фінансова та моральна підтримка інших спонсорів? Чи показана компетентність виконавців проєкту?

Уроки, одержані в ході підготовки проєкту

Якщо Ви одержали грант за даним проєктом - чудово! Якщо ні – не впадайте у відчай. Попросіть від фонду письмові або усні роз'яснення щодо причин Вашої невдачі (якщо донор використовує таку практику), вивчіть та виправіть слабкі місця Вашого проєкту. Не бійтесь згубити зайвий час зараз, щоб згодом досягти поставленої мети. Вчіться на своїх помилках. Люди, які пишуть чудові проєкти, ніколи не втрачали віру в правильність вибору і робили спроби знову і знову. Тільки через тяжку роботу та велике терпіння Ви здобудете перемогу!

Виробничо-практичне видання

**ПЛАНУВАННЯ ТА КЕРІВНИЦТВО НАУКОВИМИ
ПРОЄКТАМИ**

**Методичні рекомендації для самостійного вивчення
освітнього компоненту
(для аспірантів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки)**

Укладачі:

Молчанюк Ольга Василівна

Беляєв Сергій Борисович

Роганова Марина Вікторівна